

Dağıtım için hazırlanmıştır

***Tarihi Bir Fırsatın Değerlendirilmesi:
Küresel Ekonomik ve Finansal Sistemin Yeniden Şekillendirilmesine İlişkin Üç İlke***

Sayın Dominique Strauss-Kahn'ın Konuşma Metni
Uluslararası Para Fonu Başkanı
Çırağan Sarayı, 2 Ekim 2009

Bugün burada sizlerle birlikte olmaktan büyük bir memnuniyet duyuyorum. Öncelikle, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Sayın Yılmaz'a ve Merkez Bankasına sizlere hitaben bir konuşma yapmak üzere beni davet ettikleri için, Bretton Woods'un Yeniden Tasarlanması Komitesine ise bu toplantının hazırlanmasına katkıda buldukları için teşekkür etmek isterim. Merkez Bankasına, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine, İstanbul şehrine ve bu şehrin sakinlerine de IMF'nin ve Dünya Bankasının Yıllık Toplantılarına ev sahipliği yaptıkları için ayrıca teşekkür ederim.

Lehman Brothers'ın çöküşünün birinci yılını birkaç hafta önce geride bıraktık. Çöküşü takip eden bir yıl çok zor bir dönem olmuştur ve kriz sonrası dönemin etkileri ile yıllarca uğraşılıyor olacağız. Ancak bu feci kriz, bizlere, küresel ekonomik ve finansal çerçeveyi yeniden şekillendirmek suretiyle önümüzdeki dönemde güçlü ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin temellerini atmamızı sağlayacak tarihi bir fırsat vermiştir.

Kısa bir süre önce gerçekleştirilen G-20 zirvesinde alınan kararlar, bu bağlamda büyük bir önem taşımaktadır. Bu zirvede liderler küresel ekonomik işbirliğini 21. yüzyılın ihtiyaçlarına uyarlamak için gereken araçları tüm dünyaya sunmuşlardır. Gelişmekte olan ekonomilerin söz hakkının artırılması da bu sürecin bir parçasıdır. IMF'nin görevinin yeniden tanımlanması da bu sürecin bir parçasıdır. Liderler ayrıca, Uluslararası Para Fonunun meşruiyetini ve dolayısıyla etkinliğini daha da arttıracak olan kota payları dengesinin yeniden belirlenmesi konusunda taahhütte bulunarak, IMF'nin bu çabalara yardımcı olma kapasitesini güçlendirmişlerdir.

Çok daha fazlasını yapabileceğimize inanıyorum. Bundan altmış yıl önce, Büyük Buhan ve İkinci Dünya Savaşı facialarının ardından, dünya liderleri barışı ve ekonomik işbirliğini destekleyecek yeni bir dünya düzeni kurmak amacıyla bir araya gelmişler, ve Birleşmiş Milletler ve Bretton Woods kurumlarını kurmuşlardı.

Bugün de liderlerimizin önünde benzer bir fırsat bulunmaktadır. Bu fırsat, finans krizini geride bırakarak, nesiller boyunca etkisini sürdürecektir köklü ve kalıcı bir değişim gerçekleştirme fırsatıdır. Küreselleşmiş dünyanın ekonomik ve finansal konularda küresel işbirliği yapılmasını gerektirdiğinin bilincine varan liderlerimiz, tüm insanlığın refahını ve

barış içinde yaşamasını sağlamak üzere yeni ve daha yoğun işbirliğine dayalı yöntemler bulmak konusunda kararlıdır.

Küresel ekonomi ve finans sisteminin yeniden şekillendirilmesi gibi zorlu bir görevi yerine getirirken, temel amacımızı hiçbir zaman gözden kaçırmamalıyız. Temel amacımız dengeli ve dolayısıyla sürdürülebilir büyümeyi sağlamaktır. Başka bir deyişle, son on yıllara damgasını vuran maliyetli büyüme ve küçülme döngülerini aşmanın yollarını bulmamız gerekmektedir.

Kriz sonrası dönemde dünyayı bu doğrultuda yeniden şekillendirme çabalarımıza yol gösterecek üç ilke bulunduğunu düşünmekteyim:

Her şeyden önce, uygulanacak politikalar konusunda uluslararası işbirliğinin sağlanması şarttır.

İkinci olarak, finansal istikrarın sağlanabilmesi için düzenleme ve denetim faaliyetlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.

Üçüncü olarak ise, uluslararası para sisteminin daha istikrarlı hale gelmesi ve küresel çapta faaliyet gösteren bir nihai kredi merciine çapalanması gerekmektedir.

- EKONOMİK ARKA PLAN VE GÖRÜNÜM

Müsaadenizle sözlerime, içinde bulunduğumuz ekonomik ortam ve yakın gelecekteki ekonomik görünüm hakkında bir kaç söz söyleyerek başlamak istiyorum. Bu başlangıç, uygulamak zorunda olduğumuz politikalara ilişkin yorumlarıma zemin teşkil edecektir.

Krizin neden olduğu zarar tarif edilemeyecek düzeydedir. Dünyanın dört bir köşesinde varlık piyasalarında yaygın satışlar olmuş, sayısız normal vatandaşın tasarruflarının büyük bir bölümü yok olmuştur. Küresel ekonomik faaliyette ve küresel ticarete II. Dünya Savaşından bu yana görülen en keskin düşüşler yaşanmıştır. OECD ülkelerinde işsizlik, savaş sonrasında görülen en yüksek düzeye ulaşmıştır. Düşük gelirli ülkelerde yaklaşık 90 milyon insan kriz nedeniyle derin bir yoksulluğa itilmiştir.

Neyse ki küresel ekonomi şimdiden kendini toparlamaya başlamış durumdadır. Ancak riskler azalmaya başlamış gibi görünse de, büyüme süreci yavaş ve kırılabilir olacak, ve 2010 yılında büyüme oranı yüzde 3 düzeyinde kalacaktır. Orta vadede ise, bu finans krizinin neden olduğu derin ve kalıcı zararın yansması olarak, daha önceki kriz sonrası dönemlere kıyasla daha düşük düzeyde, mütevazı bir büyüme sağlanması öngörülmektedir.

Önümüzdeki yıl karşılaşılabileceğimiz başlıca riskler neler olabilir? En büyük risk, düzelme sürecinin durması olacaktır. Şu ana kadar düzelme sürecini destekleyen unsurlar olan canlandırıcı politikaların ve stok arttırma eğiliminin hız kesmesi durumunda, gelişmiş ekonomilerde özel sektör talebi büyümeye öncülük edemeyecek derecede zayıf kalır ise

düzelme sürecinin durması riski ortaya çıkabilecektir. Ayrıca özellikle geri dönmeyen kredilerdeki artışın beklenenden daha yüksek olması durumunda, finans piyasalarında durumun tersine dönmesi riski de söz konusu olabilecektir. Özellikle son bir kaç ayda yaşadığımız bir kaç olumlu sürpriz de göz önünde bulundurulursa, gelişmelerin tahmin edilenden daha iyi bir sonuç vermesi de mümkündür.

Ancak daha da kötüye gideceği kesin olan bir şey varsa o da işsizliktir. Bu durum sadece talebi etkileyecek olan ekonomik bir sorun değil, aynı zamanda aileler ve toplumlar açısından acı sonuçlar doğuran sosyal bir sorundur. Gelişmiş ekonomilerde kriz nedeniyle şu ana kadar yaklaşık 15 milyon kişi işini kaybetmiştir ve işsizlik önümüzdeki yıl da artmaya devam edeceğine göre bu kişilere yenileri katılacaktır. İşverenlerin sigorta katkı paylarının geçici olarak azaltılması ve çalışma süresinin kısaltılmasına yönelik uygulamaların sübvansede edilmesi gibi işgücü talebini destekleyen politikalar, halen birçok ülkede uygulanmakta ve istihdam kaybını azaltmaktadır. Bu tür önlemlerin daha fazla sayıda ülkede uygulanması gerekmektedir. Ayrıca, iş arama desteği ve eğitim gibi işgücü piyasasına yönelik aktif politikalar da faydalı olacaktır. Son olarak, işsizlik krizinin işgücünün nispeten daha fakir kesimleri üzerindeki olumsuz etkilerinin hafifletilmesini sağlayacak çeşitli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışanlar üzerindeki gelir vergisi yükünü azaltmaya yönelik tedbirler veya benzeri destekler faydalı olacaktır.

Biraz önce bahsettiğim riskler göz önünde bulundurularak, işsizliğin kalıcı olarak azaltılmasına yardımcı olacak sürdürülebilir bir düzelme sağlanana kadar, makroekonomik ve finansal destek tedbirlerine devam edilmelidir. Bu nedenle, G-20 liderlerinin Pittsburgh'da canlandırıcı önlemlere zamanından önce son vermekten kaçınmayı taahhüt etmeleri, benim açımdan son derece memnuniyet verici olmuştur.

Ancak bu durum, ülkelerin, krizle mücadele amaçlı destek tedbirlerine son vermeye yönelik hazırlıkları geciktirebileceği anlamına gelmemektedir. Bu hazırlıklar geleceğe yönelik makroekonomik politikaların güvenilirliğini sağlamak ve özellikle de mali sürdürülebilirliğe ilişkin haklı endişeleri gidermek açısından hayati önem taşımaktadır

- **UYGULANACAK POLİTİKALAR KONUSUNDA ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ ŞARTTIR**

Müsaadenizle şimdi de daha iyi bir küresel ekonomik ve finansal sistem kurma çabalarımızda bize yardımcı olabilecek üç ilkedden bahsetmek istiyorum.

Birinci ilke, uygulanacak politikalar alanında uluslararası işbirliği yapılmasının, kriz sonrası dönemde dünya ekonomisinin ayrılmaz bir parçası haline gelmesi gereğidir. Krizin çözülmesi sürecinde kritik bir rol oynamış olan bu işbirliği, gelecekte güçlü, sürdürülebilir ve dengeli bir büyüme sağlanması açısından da kritik öneme sahip olacaktır.

Son bir yıl içerisinde, dünyanın dört bir yanındaki politika oluşturucuların kararlı ve hızlı bir şekilde hareket etmeleri, çok daha büyük bir krizin önlenmesinde önemli rol oynamıştır. Mali

ve parasal canlandırma önlemlerinin koordinasyon içerisinde uygulanması kararı, üretimdeki düşüşü kontrol altına almış ve finans piyasalarının istikrara kavuşmasını sağlamıştır. Ayrıca çeşitli ülkeler, finans sektöründe geniş kapsamlı reformlar yapmak amacıyla işbirliği içerisinde çalışmaktadırlar.

Ekonomik düzelme sürecine girdiğimiz bu dönemde, ülkeler daha normal ekonomik koşullara başarılı bir geçiş yapmak amacıyla birlikte çalışmaya devam etmelidir. Canlandırıcı önlemlerin aynı anda alınmasının son derece mantıklı olduğu kriz döneminin aksine, normalleşme politikalarının zamanlamasının ve sıralamasının ülkeden ülkeye farklılık göstereceğini tahmin etmekteyim. Ülkelerin ekonomik düzelme ve finans sektörünün yaralarını sarma hızı ve uygulanan politikalara ilişkin olarak sahip oldukları manevra alanı, bu konuda belirleyici bir rol oynayacaktır. Ancak, ülkelerin, krize yönelik destek tedbirlerine son verilmesi konusunda da ortak ilkeler benimsemelerinin önemli olduğunu düşünmekteyim.

Uygulanan politikalar alanında sergilenen uluslararası işbirliği, uzun vadede daha dengeli ve dolayısıyla daha sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanması açısından hayati rol oynamaya devam edecektir. Bu hedefe ulaşabilmek için her ülkenin üzerine düşeni yapması gerekecektir. Bazı ülkelerde tasarruf düzeyinin daha da artırılması gerekecektir. Bazı ülkelerde ise, yapısal reformların yapılması da dahil olmak üzere, iç talep artışını destekleyecek politikaların uygulanması gerekecektir.

Finans dünyasında kriz, finans piyasalarının ve kurumlarının küresel ölçekte birbirleriyle çok sıkı bağlantılar içerisinde olmaları nedeniyle, herhangi bir ülkedeki politika oluşturucuların diğer ülkeleri etkilemeden tek taraflı hareket etmesinin olanaksız olduğunu açık bir şekilde göstermiştir. Ancak krizin ardından bazı ülkelerin, ekonomilerini ve sistemlerini dış şokların etkisinden korumak amacıyla kurumlarını koruma altına alarak küresel piyasalardan çekilmek istemeleri riski ortaya çıkabilir. Bu ülkelerin endişelerinin ciddiye alınması gerekmektedir. Bu nedenle, tüm ülkelerin finans sektöründeki entegrasyonun artmasından faydalanmasını sağlayacak bir yol bulmak için daha fazla çaba harcamalı ve aynı zamanda olumsuz etkilerin sistemden sisteme yayılması riskinin sınırlanmasını sağlamalıyız.

Pittsburgh'da gerçekleştirilen zirvede, G-20 liderleri çeşitli alanlarda uygulanan politikalara ilişkin uluslararası işbirliğinin sürdürülmesi konusunda son derece kararlı olduklarını göstermişlerdir. Belki de bunlardan en önemlisi "Güçlü, Sürdürülebilir ve Sağlıklı Büyüme Çerçevesi" üzerinde mutabakat sağlanmış olmasıdır. Bu noktada, bu ülkelerde uygulanan politikaların ve bunların küresel büyüme üzerindeki etkilerinin, işbirliği içerisinde, karşılıklı olarak değerlendirilmesi kilit bir unsur olacaktır. G-20 liderleri ayrıca bankalara ve diğer finans kuruluşlarına yönelik düzenlemeler yoluyla, krize yol açan aşırılıkları kontrol altına alma konusunda mutabakata varmışlardır.

G-20 ülkeleri, uygulanan politikalar alanında uluslararası işbirliğinin desteklenmesi konusunda IMF'ye önemli bir görev vermiştir. Her bir ülkenin uyguladığı politikaların,

topluca ele alındığında, küresel ekonomi için öngörülen daha sürdürülebilir ve daha dengeli duruma uyumlu olup olmadığı konusunda ileriye yönelik bir analiz yapmak suretiyle karşılıklı değerlendirme sürecine yardımcı olmamız istenmiştir. Liderler karşılıklı değerlendirme sürecinin, ancak politikalarının tarafsız, adil ve dengeli bir şekilde analiz edilmesi halinde başarılı olabileceğini vurgulamış, ve bu süreci desteklemesi için IMF'ye başvurmuştur.

Üstlendiğimiz bu yeni sorumluluk, esasen, Fonun, tüm üyelerinin politikalarını ve bu politikaların küresel ekonomi ve finans sisteminin istikrarı üzerindeki etkilerini değerlendirme görevi ile uyum içindedir. Bu gözetim faaliyetleri, uygulanacak politikalara ilişkin uluslararası tartışmaya önemli girdiler sunmamıza, örneğin krizin hafifletilmesi için erken ve geniş kapsamlı bir mali canlandırma paketinin uygulanması önerisinde bulunmamıza olanak sağlamaktadır.

Ancak geçmişte yaptığımız öneriler, etkin politika önlemleri için harekete geçmeyi her zaman sağlayamamıştı. Bu bağlamda G-20'nin karşılıklı değerlendirme süreci, IMF'nin gözetim çalışmalarını tamamlayıcı faydalı bir unsur olabilecektir. Gözetim faaliyetlerimizin daha da faydalı olmasını sağlayacak yöntemler arasında, uluslararası birikimimizin daha iyi bir şekilde kullanılması ve Fon ile ülkeler arasında yeni modellere dayalı ilişkiler kurulması da yer almaktadır. Örneğin, sistemik aşırı dalgalanma riskine ve hassasiyetlere odaklanan bir Erken Uyarı Programını (Finansal İstikrar Kurulu ile yakın işbirliği içerisinde) uygulamaya başlamış bulunmaktayız.

- **FİNANSAL İSTİKRARIN SAĞLANMASI İÇİN DÜZENLEME VE DENETİM FAALİYETLERİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ GEREKMEKTEDİR**

İkinci ilke, krizden çıkarılabilecek en açık dersle ilgilidir. Bu ilke, finansal istikrarın sağlanması için düzenleme ve denetim faaliyetlerinin iyileştirilmesi gerekliliğidir.

Krizde katkıda bulunan çeşitli etkenler arasında en çok göze çarpan etken, düzenleme ve denetim faaliyetlerinin yetersizliğidir. Gerekli düzenlemelerin mevcut olduğu yerlerde dahi, uygulamanın ve yürütmenin çok daha güçlü olması gerekmektedir. Düzenleyici ortamın tek tek kurumların ya da piyasaların karşı karşıya kalabileceği risklere odaklanmış olması nedeniyle, sistemik risklerin artması olasılığı yeteri kadar dikkate alınmamıştır. Denetime ilişkin sorunlar da önemli bir rol oynamış ve “en iyisini özel sektör bilir” yaklaşımı, denetimde ciddi boşluklar oluşmasına yol açmıştır.

Bu dersler geniş bir çerçevede kabul görmüş ve halen devam eden reform çabasının temelini oluşturmuştur. Öngörülen denetim, risk yönetiminin iyileştirilmesi, şeffaflığın artırılması, piyasada dürüstlüğü teşvik edilmesi ve uluslararası işbirliğinin desteklenmesi gibi çeşitli alanlarda ciddi mesafe katedilmiştir.

Ancak bu konuda daha fazla çalışılması gerekmektedir. G-20 liderleri Pittsburgh bildirgesinde, çeşitli alanlarda ilerlemenin hızlandırılması çağrısında bulunmuşlardır.

Kanaatimce bu alanlar, finans sektöründe hem istikrarı koruyacak hem de yenilikçiliği yok etmeyecek yeni bir düzenleyici çerçevenin oluşturulması açısından hayati önem taşımaktadır.

G-20 liderleri, 2010 sonuna kadar sermayenin niteliğini iyileştirecek ve miktarını arttıracak ve aşırı borçlanmanın önüne geçecek uluslararası kurallar belirlemeyi taahhüt etmişlerdir.

G-20 liderleri, Finansal İstikrar Kurulunun ücretlerin aşırı risk alma yerine uzun vadede değer yaratmayı ödüllendirecek şekilde belirlenmesi yönündeki tavsiyelerini desteklemişlerdir.

G-20 liderleri, tezgah üstü alınıp satılabilen türev araçlar piyasasında şeffaflığı arttıracak, sistemik riskleri azaltacak ve piyasa kaynaklı istismara karşı koruma sağlayacak iyileştirilmeler yapılmasını talep etmişlerdir.

G-20 liderleri son olarak, yine 2010 yılının sonuna kadar, banka sisteminin sınırlarını bir yaklaşımla sağlığına kavuşturulmasıyla ve sistemik öneme sahip finans kuruluşlarıyla ilgili sorunların çözümlenmesinde ciddi ilerleme kaydetmeyi hedeflemektedirler.

Daha acil çözüm bekleyen konulara dönecek olursak, bankaların bilançolarının iyileştirilmesi hususunda daha hızlı hareket etmemiz gerekmektedir. Bu konu büyük bir önem taşımaktadır, zira ellerinde halen değerini ve likiditesini kaybetmiş aktifler bulunan finans kuruluşları, kredi yaratma sürecini yavaşlatmakta, ve bu durum da büyümeyi endişe verici bir şekilde dolaylı olarak etkilemektedir. Ayrıca hangi noktalarda daha fazla sermayeye ihtiyaç duyulduğunun ve gelecekte sorunların nereden kaynaklanabileceğinin tam olarak kavranabilmesi için, çeşitli ülkelerde bankaların bilançolarına yönelik stres testleri yapılması gerekmektedir.

Kredi aracılığı sisteminin yeniden işlemini sağlamak için, menkul kıymetleştirme piyasalarını ayağa kaldırmamız gerekmektedir. Tüm bu kargaşanın başlamasına menkulleştirilmiş riskli kredilerin sebep olduğu göz önüne alınırsa, kriz sırasında bu piyasaların adının kötüye çıkmış olması son derece normaldir. Ancak, gerektiği şekilde düzenlendiği takdirde, bu piyasalar, kredi risklerini bankacılık sistemi dışına yaymak ve alternatif finansman kaynağı temin etmek suretiyle ciddi faydalar sağlayabileceklerdir.

Yaşadığımız bu son krizden alınan dersler, yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde finans sektörünün gelişimi açısından ne anlam taşımaktadır? “Modern” finans sisteminin tarihin çöplüğüne gitmesi ve dolayısıyla finansal gelişimin sona erdirilmesi gerektiğine yönelik düşünceler başlangıçta kulağa son derece hoş gelmektedir. Ancak, bu yanlış bir karar olacaktır. Bankaların ve sermaye piyasalarının, hem ülke içinde hem de ülkeler arasında, tasarruf sahipleri ile yatırımcıları son derece etkin bir şekilde buluşturmasını sağlayan finansal gelişim, ekonomik büyümenin desteklenmesinde hayati bir rol oynamıştır. Aşırı riskleri kontrol altında tutan ve yaratıcılığı ve gayreti ödüllendiren bir çerçeve dahilinde olması şartıyla, finansal gelişimin bu dinamik rolü oynamaya devam etmesine izin verilmelidir.

Bu finansal reform gündemi hiç şüphesiz hem zorlu hem de karmaşık bir süreci içermektedir ve anlamlı ilerleme kaydedilebilmesi için belli bir süre geçmesi gerekecektir. Ancak zamanın reformun düşmanı olduğunu hatırdan çıkartmamamız gerekmektedir. Finansal piyasalar düzelmeye başladıkça, bir umursamazlık havasının yerleşmekte olduğundan son derece büyük bir endişe duymaktayım. Ayrıca, belirsizliğin azaltılması ve güvenin artırılması amacıyla, finansal sisteme ilişkin düzenlenmelerin geleceği konusunda acilen net bir vizyon oluşturulması gerekmektedir.

Yeni düzenleyici kısıtlamaların devreye alınmaması halinde, varlık fiyatlarında yeni köpükler ortaya çıkabilir. Şu anda, örneğin gelişmekte olan piyasalarda, daha yüksek getiri arayışında olan yatırımcıların, krizle mücadele amacıyla sisteme pompalanan ve finans sektörünün can simidi olarak hayati bir önem taşıyan yüksek miktarda nakde ulaşma imkanı bulunmaktadır. Kendi başlarına zararlı olmasalar da, bu nakit akışları, gelişmiş ekonomiler sıkı para politikaları uygulamaya başladığında sermayenin aniden ters yöne dönmesi riskini ortaya çıkartmaktadır. Bir diğer risk de, sistemik açıdan önem taşıyan ve kriz nedeniyle gerçekleştirilen birleşmelere bağlı olarak daha da büyümüş olan kuruluşlardan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, bu kuruluşların finans sistemi ve daha genel olarak ekonomi açısından taşıdığı özel risklere yönelik kurallara ve düzenlemelere acilen ihtiyaç duyulmaktadır.

IMF, küresel finans sistemini düzenleyici mercii değildir. Buna rağmen, finans sektörü üzerindeki gözetimimizin iyileştirilmesi amacıyla halen yürütülmekte olan çalışmalar, bu sürece yardımcı olabilir. Finansal Sektör Değerlendirme Programını da, değerlendirme çalışmalarının odak noktasını daha kesin bir şekilde tanımlamak, bu çalışmaları daha esnek ve süratli hale getirmek ve analitik içeriği güçlendirmek suretiyle modernize etmiş bulunmaktayız.

Finans sektörünün yenilenmesine yönelik bu tarihi fırsattan istifade etmemiz gerektiği son derece açıktır. Şu anda uzun vadede sürdürülebilir ekonomik büyümeyi destekleyecek daha istikrarlı bir finans sistemi oluşturmanın tam zamanıdır.

- **KÜRESEL DÜZEYDE FAALİYET GÖSTEREN BİR NİHAİ KREDİ MERCİİ SAYESİNDE ULUSLARARASI PARA SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ**

Son olarak, müsaadenizle, kriz sonrası dönemde dünya ekonomisi açısından büyük önem taşıyan üçüncü bir ilkedden bahsetmek istiyorum. Bu ilke, istikrarlı bir uluslararası para sisteminin küresel çapta faaliyet gösteren bir nihai kredi merciine çapalanması ihtiyacıyla ilişkilidir. Son yıllarda özellikle yükselmekte olan ekonomilerde ve aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde, resmi döviz rezervlerinde çok ciddi artışlar yaşanmıştır. 1990'ların sonunda yaklaşık 2 trilyon dolar seviyesinde olan döviz rezervleri bugün 8 trilyon dolara ulaşmış bulunmaktadır. Bu artışın sebebi nedir? Kanaatimce, özel sermaye akışlarındaki ani duraklamalara karşı koruma sağlayacak yeterli bir sigorta sisteminin mevcut olmaması, bu durumda büyük rol oynamıştır.

Teorik olarak, bu ülkelerin finansal sigorta taleplerinin IMF tarafından karşılanabilmesi gerekmektedir. Ancak Fon tarafından sağlanabilecek finansmanın tutarına yönelik endişeler ve bu finansmanın sağlanması için öngörülen koşullar, ülkelerin kendi kendilerini sigorta etme yolunu tercih etmesine neden olmuştur.

Ancak, kendi kendini sigortalamak, kolektif bir finans sigortası ile kıyaslandığında çok daha maliyetlidir. Ülke düzeyinde, döviz rezervlerine yatırım yapmak, eğitim ya da altyapı gibi toplumsal getirisi çok daha yüksek alternatif yatırımların yapılamamasına neden olduğu için, verimsiz bir yöntemdir. Ayrıca, döviz rezervinin arttırılması, sisteme yerel para birimi cinsinden likidite enjekte edilmesi anlamını taşıdığından, hem enflasyonu körüklemekte hem de para ve döviz kuru politikalarını zora sokmaktadır.

Uluslararası düzeyde de birtakım maliyetlere maruz kalınmıştır. Sermaye çıkışlarına karşı kendilerini korumak amacıyla rezervlerini arttırmak isteyen ülkeler, ihracata dayalı büyüme stratejileri izlemeyi tercih etmiş, bu da cari fazlalara sebep olmuştur. Bu cari fazlalar ise küresel dengesizliklerin giderek daha da büyümesine sebep olmuş ve ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği ve uluslararası para sisteminin istikrarı açısından olumsuz sonuçlar doğurmuştur.

Yaşadığımız bu son deneyim, hızla büyüyen ve ciddi etkilere sahip olan finans krizlerinin resmi kaynaklara yönelik olağanüstü büyüklükte bir talep doğurabileceğini göstermiştir. Döviz rezervini arttırmanın maliyetleri de göz önüne alındığında, acil durumlarda güvenilir bir finansman kaynağına ve dolayısıyla küresel düzeyde faaliyet gösteren bir nihai kredi merciine duyulan ihtiyaç çok açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

IMF'nin böyle bir sigortayı etkili ve güvenilir bir şekilde sunma potansiyeline sahip olduğuna inanıyorum.

Uluslararası toplum, IMF'ye krizdeki ekonomilerin finansal ihtiyaçlarını karşılayan başlıca kuruluş olarak büyük bir destek vermiştir. G-20 ülkeleri, Nisan ayında yaptıkları zirvede, IMF'nin kredi kaynaklarının üç misli arttırılarak 750 milyar dolara çıkarılması çağrısında bulunmuştur. Memnuniyetle söyleyebilirim ki, şu ana kadar bu hedefe ulaşmamızı ve hatta aşmamızı sağlayacak taahhütlerde bulunulmuştur. Böylelikle, çok sayıda ülkeyi desteklemek amacıyla geçmişte benzeri görülmemiş miktarda finansal kaynak kullanma ve Fonun finansal ihtiyaçları karşılama kapasitesi konusunda eskiden beri mevcut olan kuşkuları giderme imkanı kazanmış bulunmaktayız. Şu ana kadar Asya krizinde verdiğimiz kredi tutarının iki katını aşan tutarda taahhütte bulunmuş durumdayız.

Ayrıca kredi araçlarımızın güvenilirliğini arttıracak önemli değişiklikler yapmış bulunmaktayız. FCL olarak da adlandırılan Esnek Kredi Hattının devreye alınmasıyla birlikte, IMF, sağlam politikalara sahip üyelerine önleyici sigorta imkanı sunmuştur. Şu ana kadar Meksika, Polonya ve Kolombiya bu imkandan yararlanmışlardır. Bu ülkelerin IMF'nin

sunduğu finansal sigortadan yararlanma kararı piyasalar tarafından memnuniyetle karşılanmış ve bu memnuniyet bu ülke hükümetlerinin çıkardığı menkul kıymetler üzerindeki spredlerdeki düşüşle kendini göstermiştir. Genel anlamda, IMF'nin kredi araçları, üye ülkelerde mevcut koşullara daha iyi cevap veren bir hale getirilmiştir.

Son olarak, üyelerimiz, küresel likiditeyi arttırmak amacıyla 283 milyar dolar tutarında SDR tahsisine karar vermişlerdir. Bu tutarın yaklaşık 110 milyar doları, yükselen ve gelişmekte olan ekonomilere aktarılarak, bu ekonomilerin rezervlerine ciddi ihtiyaç duyulan bir katkıda bulunulmuştur.

IMF'ye sunulan ve tahsis edilen bu kaynaklar, krizin doruk noktasında piyasaların istikrara kavuşturulması açısından son derece faydalı olmuştur. Ancak, bu kaynaklar geçici veya şarta bağlı kaynaklardır. Bazı üye ülkelerle ve kurumlarla kredi düzenlemeleri yapılmasını sağlayan ve Yeni Borçlanma Düzenlemeleri adı verilen sistem aracılığıyla, 500 milyar dolar tutarında yeni kredi kaynağı kullanıma sunulmuştur. Geçici nitelikte olan bu düzenlemeler için beş yılda bir onay sürecinden geçilmesi gerekmektedir. Bu düzenlemeler aynı zamanda şarta bağlı düzenlemelerdir, zira bunlar sadece krizin açıkça yaklaşmakta olduğu veya başlamış olduğu durumlarda devreye sokulmaktadır. Söz konusu şartlar, IMF'nin kriz anında sağlayacağı finansmanın temin edilebilirliği ile ilgili bir belirsizlik unsuru olabilmektedirler. Bu yeni kredi kaynaklarımız şu ana kadar yeterli olmuşsa da, gelecekte yaşanabilecek krizlerde de yeterli olacakları konusunda üyelerimize ve finans piyasalarına güvence vermek için yeterli olamayabilir.

Bu belirsizlik, IMF'nin küresel çapta faaliyet gösteren güvenilir bir nihai kredi mercii olarak hizmet vermeye henüz hazır olmadığını göstermektedir. Küresel bir finansal sigorta imkanı sunulması, krizlerin önlenmesi ve etkilerinin ortadan kaldırılması açısından kritik bir öneme sahip olduğundan, IMF'nin kaynak tabanının daha da artırılması gerekmektedir. Ancak bu bağlamda, bu kaynağın tutarının ne kadar olması gerektiği, zor bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı ülkeler 1 trilyon doların yeterli olacağını söylerken, bazıları ise kaynak tabanının bundan çok daha yüksek tutarda olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bir başka mesele ise ilave kaynakların ne şekilde temin edileceğidir. Güvenin sağlanması açısından, kalıcı ilave kaynaklar bulunmasını gerektirecek bir kota artışına gidilmesi, çözümün önemli unsurlarından biri olacaktır. Aynı zamanda, bölgesel rezerv havuzları oluşturmaya yönelik düzenlemelerin ilave bir finansal sigorta kaynağı olarak oynayacağı rolün ve IMF ile bu tür düzenlemeler arasındaki olası işbirliğinin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, uluslararası para sisteminin istikrarının artırılmasına yönelik diğer seçeneklerin araştırılması konusunda da daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir. Örneğin, küresel likidite baskılarına karşı bir önlem olarak, SDR tahsislerinin küresel gelişmelere karşı daha hassas ve tek tek ülkelerde hüküm süren koşullara karşı daha esnek bir hale getirilmesi mümkün olabilir.

Son olarak, kaynaklarımızın üyelerimize daha iyi bir şekilde hizmet etmesini sağlayacak yollar bulmamız gerekmektedir. Örneğin, FCL'nin elde ettiği başarıyı daha da ileri götürmek ve IMF'nin kriz anında sağladığı finansmana erişimin daha tahmin edilebilir hale getirilmesi, bu yollardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. FCL'den yararlanabilmek için uygunluğun değerlendirilmesinin düzenli gözetimin otomatik bir parçası olarak dikkate alınması, bu noktada tercih edilebilecek seçeneklerden biridir. FCL'ye uygun olmayan üyelerimiz için ise, yine otomatiklik unsuru içeren, şarta bağlı alternatif araçların tasarlanması düşünülebilir.

• KAPANIŞ DÜŞÜNCELERİ

IMF'nin sorumluluk alanlarının tümünde etkin olabilmesi açısından büyük önem taşıyan son bir konu olan yönetim reformuna değinmek istiyorum.

Tüm üye ülkeler tarafından *üyelerin* ortak menfaatlerini koruyan ve *üyelerin* stratejik hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olan, *üyelere ait* bir kurum olarak benimsenmediği müddetçe, IMF'nin, ister gözetim, isterse finansal veya teknik destek olsun, gösterdiği çabalarda başarılı olması mümkün değildir. Gözetim faaliyetlerimizin adil ve bağımsız olarak değerlendirilebilmesi ve etkin olabilmesi açısından bu sahiplenme hayati önem taşımaktadır. Bu sahiplenme ayrıca IMF'nin küresel çapta faaliyet gösteren güvenilir bir nihai kredi mercii olarak hizmet verebilmesinin de ön koşuludur.

Bu nedenle, G-20'nin kısa bir süre önce IMF yönetiminin modernize edilmesi yönünde varmış olduğu mutabakat tarihi bir önem taşımaktadır. G-20 liderleri, gereğinden fazla temsil edilen ülkelere gereğinden az temsil edilen ülkelere, yani yükselmekte olan dinamik piyasalara ve gelişmekte olan ülkelere en az yüzde beş oranında kota payı aktarılmasını taahhüt etmişlerdir. Bu aktarımda başlangıç noktası olarak, IMF'nin halen kullanılmakta olan kota formülü esas alınacaktır. Liderler ayrıca IMF'nin en fakir üyelerinin oy oranlarının korunmasını da taahhüt etmişlerdir.

186 üyemizin tamamına, bu taahhüdün 2011 yılının Ocak ayından önce hayata geçirilmesi için hızlı bir şekilde hareket etmeleri çağrısında bulunmak istiyorum. Bu bağlamda ayrıca üyelerimizin Nisan 2008'de gerçekleştirilen kota ve söz hakkı reformunu onaylamaları konusunda hızlı hareket etmeleri çağrısında bulunmak istiyorum.

Fonun yönetimini iyileştirebilecek bir dizi reform daha mevcuttur. Fonun Yönetim Kurulu Üyelerinin kurumu stratejik olarak yönlendirmesine olanak sağlayan kanalları güçlendirmemiz ve kurumu bu yönlendirmelere uymakla sorumlu tutmamız gerekmektedir. Ayrıca IMF'nin başkanının ve üst düzey lider kadrosunun seçiminde açık, şeffaf ve liyakate dayalı bir süreç uygulanmasını sağlamamız gerekmektedir.

Tüm bu değişikliklerin Fonun yeni bir küresel ekonomi ve finans sisteminin kurulmasına değerli ve kalıcı katkılarda bulunmasına olanak sağlayacağına içtenlikle inanıyorum. Bu sistem sadece dünyanın refaha ulaşmasına yardımcı olmakla kalmayacak, aynı zamanda

dünyadaki tüm insanların barış ve uyum içerisinde birlikte yaşayabilmeleri için bir temel oluşturacaktır.

Mevcut sorunları çözmek ve ileride karşılaşılabileceğimiz zorluklara hazırlıklı olabilmek için birlikte çalıştığımız bu ortamda, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün sözlerinden ilham alıyorum. Atatürk bundan yaklaşık olarak 75 yıl önce, "Ülkeler farklı olabilirler, ancak uygarlık tektir. Bir ülkenin gelişebilmesi için de o uygarlığın içerisinde yer alması gerekir" demiştir.

Kendi ülkenizdeki insanların iyiliği için, tüm insanların iyiliği için, istikrarlı ve müreffeh bir küresel ekonomi oluşturma yolunda birlikte çalışmaya devam etmemiz gerekmektedir.